

Materiały faktograficzne

Tomasz Jankowski

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu chojnickiego

1. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badania: powiat chojnicki

Lokalizacja: województwo pomorskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (Wyd.2) Wyd. KulTour.pl, Poznań, s. 447-472

Okres badania: kwiecień-maj 2013

Data wypełnienia formularza: 20 maja 2013

Przeprowadzający badanie: Tomasz Jankowski

2. Formularz waloryzacyjny mikroregionu

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6),

Bazylika Mniejsza p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela w Chojnicach (6)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Chojnice, Kościół Zielonoświątkowy (2)

Chojnice, Zbór Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego (0)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Brusy, Kościół Wszystkich Świętych (największy na kościół na Pomorzu) (4)

Czersk, Kościół p.w. św. Marii Magdaleny (neogotyck) (4)

Konarzyny, Kościół p.w. apostołów św. Piotra i Pawła (barok) (4)

Leśno, Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża św. (architektura drewniana z XVII w.) (0)

Chojnice, Późnobarokowy kościół p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny (0)

Chojnice, Stara plebania o konstrukcji szkieletowej z końca XIV w. (0)

I.A. b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Czarłomie, XVIII-wieczny Dwór, przebudowany w eklektycznym stylu (2)

Wielkie Chełmy, zespół pałacowy rodziny Sikorskich (2)

Zbeniny, Późno klasycystyczny dwór z neogotyckim budynkiem gospodarczym z II poł. XIX w. (0)

Jarcewo, Dwór wraz z dobrze zachowanymi zabudowaniami folwarcznymi, starym parkiem z 500-letnimi dębami, pomnikami przyrody (0)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Chojnice, rynek wraz z zabytkowymi kamieniczkami (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Chojnice, neogotycki ratusz (4)

- Chojnice, budynek starostwa powiatowego, styl eklektyczny (4)*
 Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane z znacznej części ZD (4)
Chojnice, ciąg murów obronnych wraz z bramą „Człuchowską” i trzema basztami (4)
 Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)
Całość powiatu, liczne budowle związane z wielowiekową obecnością Niemców (4)
 Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)
Fojutowo, akwedukt z I poł. XIX w. (7)
 Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)
Brda i Wielki Kanał Brdy (3)
Zapora (Myl of), budowle hydrotechniczne, zapora wodna (3)
Widno, piec chlebowy i związane z nim festyny z tradycyjnym wypiekami chleba (0)

I.A. d) Obiekty militarne:

brak

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Brak obiektów najwyższych klas dziedzictwa kulturowego

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 pkt)

Chojnice, Muzeum Historyczno-Etnograficzne (Brama Człuchowska) (2)

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1),

Cały powiat, Promocja Regionu Chojnickiego, www.turystyka-chojnice.pl (1)

Wirtualny spacer po Chojnicach, www.turystyka-chojnice.pl (1)

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (dodatkowo po 1 pkt)

Wirtualny spacer po Chojnicach, www.turystyka-chojnice.pl (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (1)

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu).

Bardzo dobry stan konserwacji większości budynków, liczne renowacje w ostatnim X-leciu (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Krojanty, Pomnik 18 Pułku Ułanów Pomorskich(2)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

Miejsce bitwy pod Chojnicami z 1454 roku (4)

Miejsce bitwy pod Krojantami z 1939 roku (4)

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym, (do trzech**) (2)

Miejsce bitwy pod Chojnicami z 1657 roku (2)

Obrona Chojnic z 1939 roku (0)

Pogrom chojnicki, manifestacja przeciw żydowskiej ludności (0)

Dolina Śmierci, miejsce egzekucji nazistowskich w latach 1939-1945 (0)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

Chojnice, miejsce pochowania Hermana Hana w Bazylice Mniejszej p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela (2)

„Przystań Kusznierewicza”, ul. Regatowa 1 89-608 Swornegacie, ośrodek wypoczynkowy podwójnego medalisty igrzysk olimpijskich – Mateusza Kusznierewicza (2)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

Przymuszewo, miejsce urodzin pisarki Anny Łajming (1)

Chojnice, wystawa pod tytułem „moja ziemia święta” Jarosława Kreta, fotoreportera i prezentera pogody (0)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

Chojnice, Roman Stamm, wieloletni radny i wiceburmistrz Chojnic, poseł na Sejm IV kadencji w latach 1935-1938 (1)

I.B. b) Cmentarze historyczne

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

Bazylika Mniejsza p.w. Ścięcia Jana Chrzciciela, miejsca pochówku Hermana Hana (2)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Leśno, cmentarzysko kurhanowe z kregami kamiennymi, cmentarzyska grobów książęcych (1)

I.B. c) Budowle współczesne

Nie stwierdzono

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

Bitwa pod Chojnicami Fryderyka Grotmayera (3)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (8)

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

Czernica, zespół młyna, młyn z 1903 r. wraz z budynkami towarzyszącymi z przełomu wieku XIX/XX i ścieżką edukacyjną (6)

Brusy Jaglie, prezentacja sztuki ludowej Janusza Chełmowskiego[kaszubski Leonardo da Vinci], skansen pszczelarstwa (6)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

Niecyklicznie i epizodycznie organizowane w różnych placówkach (0)

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Kolekcja historyczno-regionalna Albina Makowskiego w Chojnicach (1)

Galeria-Muzeum Janusza Trzebiatowskiego w Chojnicach (1)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dotatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Ekspozycja archeologiczno-przyrodnicza „Kregi kamienne” w Odrach (2)

Przewodniki elektroniczne (1)

Galeria-Muzeum Janusza Trzebiatowskiego w Chojnicach,

<http://www.galeriatrzebiatowskiego.pl> (1)

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (2)

Odry (gmina Czersk), „Kregi Kamienne w Odrach” (2)

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dotatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (j. angielski) (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Widmo, Dzień „Pieczenia chleba” (4)

Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Brusach (4)

Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Chojnicach (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Inszenizacja Szarży pod Krojantami- Festyn kawaleryjski z rekonstrukcją szarży i wybranych epizodów militarnych (4)

Dni Chojnic, Jarmark Świętojański (4)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:

Nie stwierdzono

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (za każdy) (8)

Park Narodowy „Bory Tucholskie” (8)

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

Zaborski Park Krajobrazowy (2)

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)

Rezerwaty w Parku Narodowym „Bory Tucholskie” i Zaborski Parku Krajobrazowym (0)

Laska, rezerwat „Jezioro Laska” (1)

Odry, rezerwat „Kamienne Kręgi” (1)

„Cisy nad Czarną Strugą” – ok. 3km od Czerska (1)

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Jarcewo, dwór szlachecki z otaczającymi starymi pomnikowymi dębami (2)

Czarłomie, park dworski (2)

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

Chojnice, Park Tysiąclecia (1)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6)

Pomorski Szlak Cysterski, Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny w Czersku (6)

Szlak Kamiennych Kręgów, Odry i Rezerwat Przyrody Kręgi Kamienne (6)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Szlak Partyzantów AK (1)

Szlak Kaszubski im. Juliana Rydzkowskiego (1)

Szlak Kasztelański (1)

Szlak im. Jana Karnowskiego (0)

Szlak Łącznikowski (całość na terenie Parku Narodowego” Bory Tucholskie”) (0)

Razem za kategorię I: orientacyjnie w granicach 168

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Chojnice, Centrum IT „Brama Kaszubskiego Pierścienia” (2)

Czersk, Centrum IT „Brama Kaszubskiego Pierścienia” (2)

Charzykowy, PI przy siedzibie Parku Narodowego „Bory Tucholskie” (2)

Chojnice, Promocja Regionu Chojnickiego Sp. z o.o. (2)

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

Chojnice, Promocja Regionu Chojnickiego Sp. z o.o. (niemiecki, angielski) (2)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Chojnice, Promocja Regionu Chojnickiego Sp. z o.o. (2)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

Chojnice, Promocja Regionu Chojnickiego Sp. z o.o. (2)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

Hotele:

*Kategoria 5 ***** - brak (0)*

*Kategoria 4****: -brak (0)*

*Kategoria 3 ***:*

*Chojnice, Sukiennice 3*** (2)*

*Kategoria 2**:*

*Charzykowy, Na Skarpie 2** (2)*

*Chojnice, Piast 2** (2)*

Kategoria 1:*

Charzykowy, Bellevue 1 (2)*

Chojnice, Olimp 1 (2)*

Chojnice, Turystyczny 1 (0)*

Hostele:

Brak

Schroniska turystyczne:

Schroniska przy szkołach w Charzykowach (2), Brusach (2), Leśnie (0) i Męcikale (0)

Chojnice, schronisko w bursie szkolnej (0)

Kwatery zorganizowane/agroturystyka:

Leśno, Gościniec „przy krągach” (2)

Brusy, Zamek Zaborski Kaszubski GA (2)

Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach (1)

Nie stwierdzono (0)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Chojnice, Sukienników (1)

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Chojnice, Przebieralnia (1)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

Chojnice, Przebieralnia (1)

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Złotowo, Bar restauracja „Złoty Karaś” (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

PKS Chojnice (2)

PKS Bytów (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)

PKP Chojnice (2)

PKP Czersk (0)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

PSK Chojnice (2)

PSK Bytów (0)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga Krajowa nr 22(Obwodnica Chojnic) (2)

Inne połączenie* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)

Droga wojewódzka nr 212 (1)

Droga wojewódzka nr 235 (1)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

MZK Chojnice (2)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

Chojnice, Radio-Taxi, TOP-TAXI, Radio-Taxi Hit (1)

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) (1)

Pawłowo, Bryczki, Jeździectwo (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

Udział w Targach Turystycznych w Poznaniu (3)

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)

Promocja Regionu Chojnickiego Sp. z o.o. (1)

Razem za kategorię II: 56

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Chojnice, Chojnicki Dom Kultury (2)

Czersk, Kino Palladium w Ośrodku Kultury (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Jeziora (zdatne do kąpielii, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

Charzykowy, Szlak Charzykowski (2)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Liczne Pomniki Przyrody, szczególnie towarzyszące Dworom:

Czarłomie, dwór (buk, klon srebrzysty, żywotniki) (1)

Jarcewo, zespół dworsko-parkowy (wiekowe dęby) (1)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Chojnice, Park Wodny (2)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Charzykowy (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Chojnice, Centrum Językowe Cone-School (2)

Stała centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Chojnice, Hala Widowiskowo-Sportowa (2)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Chojnice, Stadion Miejski (wraz z boiskiem ze sztuczną murawą)(1)

Razem za kategorię III: 17

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Powszechna Wyższa Szkoła Humanistyczna „Pomerania” w Chojnicach (2)

Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Politechniki Koszalińskiej w Chojnicach (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Nie stwierdzono

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Nie stwierdzono

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Nie stwierdzono

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Chojnice - Emsdetten (Niemcy) (1)

Chojnice – Mozyr (Białoruś) (1)

Chojnice – Korsuń Szewczenkowski (Ukraina)(1)

Czersk – Boizenburg/Elbe (Niemcy) (1)

oraz miast zaprzyjaźnione (0)

Razem za kategorię IV: 8

Podsumowanie punktacji:

Kategoria I: **162**

Kategoria II: 56

Kategoria III: 17

Kategoria IV:8

RAZEM: 241 punktów

3. Interpretacja wyników analizy potencjału

Poniżej, w tabeli 1. zestawiono punktację szczegółową, określoną dla poszczególnych kategorii i podzakresów przeprowadzonego badania. Porównanie punktów uzyskanych w ramach oceny istnienia i znaczenia poszczególnych typów walorów oraz najważniejszych aspektów organizacji turystyki i elementów infrastruktury turystycznej pozwoli na natychmiastowe zorientowanie się zarówno w wiodących typach atrakcji, potencjalnych szansach pozyskania turystów zainteresowanych różnymi typami celów wyjazdów jak również w silnych i słabych stronach oferty miasta i mikroregionu. Opisowa część interpretacji zaprezentuje szerzej stan i podejmowane działania w zakresie organizacji turystyki oraz informacji i promocji turystycznej.

Tabela 1. Punktacja ustalona w poszczególnych zakresach badania

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maks. ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	52	475
	I.A. a. zabytki sakralne	20	122
	I. A. b. zamki i pałace	4	108
	I.A. c. inne zab. archit. i techniki	32	140
	I.A. d. obiekty militarne	0	18
	I. A .e. dodatkowe punkty	0	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	21	240
	I.B. a. Budowle hist. i monumenty	18	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	3	56
	I.B. c. Budowle współczesne	0	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	3	72
	I.D. Muzea i Wystawy	32	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	20	150
	I.F. Zakł. przemysłowe z of.tur.	0	16
	I.G. Kul. znac.of. przyrodnicza	18	53
	I.H. Szlaki kulturowe	15	106
	RAZEM za kategorię I	160	1245

II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	14	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	26	51
	III.C. Infrastr. komunikacyjna	12	32
	II.D. Promocja turystyczna	4	14
	Razem za kategorię II	56	114
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	4	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	4	14
	III.C. Oferta sport., eduk., rekr.,	9	13
	Razem za kategorię III.	17	37
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:	IV.A. Instytucje w regionie	4	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	0	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	0	11
	IV.D. Oferta shoppingu	0	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
	Razem za kategorię IV	8	57
SUMA	WSZYSTKIE KATEGORIE	241	1453

Wnioski:

Mikroregion (powiat) chojnicki w pierwszej, kluczowej kategorii uzyskał 162 punkty, co klasyfikuje go w środkowej części przedziału o średnim potencjale. Chojnice, jako główny ośrodek miejski, a zarazem centrum administracyjne powiatu, kumulują większość punktów zgromadzonych w kategorii pierwszej. Jako średniowieczne miasto, które przez ponad półtora wieku pozostawało pod panowaniem krzyżackim, wciąż zachowuje w sobie walory tej epoki: średniowieczny układ miejski z rynkiem i okalającymi kamieniczkami, pozostałości murów miejskich, w których obecnie mają swoje placówki organizacje muzealne, w tym Muzeum Historyczno-Etnograficzne znajdujące się w Państwowym Rejestrze Muzeów¹, a także pochodząca z XIV wieku bazylika farna są trwałymi pozostałościami dawnych dziejów miasta. Należy tutaj dodać fakt, że w ostatnich latach miasto przeszło renowację większości budynków, między innymi fary czy zabytkowych kamienic Starego Miasta. Rozbudowie ulega także infrastruktura drogowa. W mieście prowadzone są inwestycje dostosowujące rozwiązania komunikacyjne do współczesnych standardów - między innymi powstała obwodnica Chojnic wiodąca drogą krajową nr 22. Na koniec roku 2013 planowane jest otwarcie nowej galerii handlowej, która powinna – jeśli zapewniony będzie odpowiednio łatwy dojazd – wzmocnić ofertę shoppingu w Chojnicach.

Analizując wyniki według poszczególnych kategorii można dostrzec, że w pierwszej kategorii waloryzacji przede wszystkim wyróżnia się wartość materialnej substancji historycznej mikroregionu. Największą liczbą punktów zgromadziły obiekty zabytkowe (w dumie 52 pkt.), wśród nich głównie sakralne (20 pkt.) oraz zabytki architektury i techniki (32 pkt.), w głównej mierze pozostałości po okresie zaboru pruskiego. Właśnie w tych dziedzinach, uzupełnionych przez ofertę muzealniczą i turystyki eventowej, należy upatrywać najmocniejszych stron powiatu. Obiekty sakralne, takie jak chojnicka fara, gdzie pochowano słynnego pomorskiego malarza Hermana Hana, twórcy obrazów takich jak *Koronacja Najświętszej Maryi Panny* znajdującej się w katedrze Peplińskiej czy *Koronacja Madonny* z katedry Oliwskiej, lub Kościół św. Marii Magdaleny w Czersku znajdujący się na Pomorskim Szlaku Cysterskim mają w sobie potencjał przyciągania turystów motywowanych

¹

http://bip.mkidn.gov.pl/media/download_gallery/20121127MUZEA_WPISANE_DO_PANSTWOWEGO_REJESTRU_MUZEOW.pdf

nie tylko stricte religijnie. Druga wyróżniona tu kategoria reprezentowana jest głównie przez obiekty staromiejskie w Chojnicach. Z powodu znacznej liczby odwiedzających turystów i szybko rozwijającej się infrastruktury obsługowej na miejscu często jako główna atrakcja wymieniany jest także akwedukt znajdujący się w pobliżu miejscowości Fojutowo (sama miejscowość należy już do powiatu tucholskiego, lecz obiekt znajduje się na terenie powiatu chojnickiego). Ten zabytek architektury hydrotechnicznej stanowiący skrzyżowanie dwóch cieków wodnych, posiada długość 75 m., co czyni go wyjątkowym nie tylko w skali Polski (najdłuższy taki obiekt w kraju), lecz także dla Niemców. To z Niemiec przybywają najliczniejsi zwiedzający, powodowani chęcią zobaczenia fragmentu dziedzictwa pruskiej architektury technicznej.

Jak wynika z interpretacji, mocnym punktem w turystyce kulturowej powiatu powinno być także muzealnictwo (32 pkt.), jednak jego oferta skupia się głównie na jednym tylko obiekcie, za to znajdującym się w centralnym Państwowym Rejestrze Muzeów – Muzeum Historyczno-Etnograficznym w Chojnicach. Pozostałych elementów potencjału turystyczno-kulturowego należy w tym wypadku szukać w ekspozycjach i wystawach, głównie autorskich. Do pierwszej grupy należy z pewnością ekspozycja archeologiczno-przyrodnicza „Kręgi Kamienne” w Odrach, pod egidą wspomnianego Muzeum, a powiązana z rezerwatem kamiennych kręgów. Powiat jest zasobny w pozostałości bytności ludzkiej z epoki starożytnej, jak na przykład Gotów i Gepidów, którzy zakładali osady na tym obszarze regionie, nim powędrowali nad Morze Czarne. Oprócz rezerwatu w Odrach należy w tym kontekście wymienić miejscowość Lešno z licznymi kurhanami w bezpośredniej okolicy. Wyróżniającą się ekspozycją w zarządzie prywatnym jest wystawa prezentacji sztuki ludowej Janusza Chełmowskiego w Brusach-Jaglie, miejscowego artysty: rzeźbiarza i malarza. Jako rodowity Kaszub ucieleśnia on w swej twórczości kulturę kaszubską.

Stan infrastruktury służącej turystyce należy określić jako zadowalający, jakkolwiek wykazujący mankamenty. Zakresie transportu drogowego powiat nie odstaje od pozostałych badanych dotychczas mikroregionów. Mimo że przebiega przezeń tylko jedna droga krajowa (nr 22), brak innej szybkiej międzyregionalnej trasy uzupełniają drogi wojewódzkie. Problemem mogą być odległości między poszczególnymi miejscowościami posiadającymi atrakcyjne walory, gdyż poza Chojnicami obiekty te nie są skoncentrowane, przeważają pojedyncze zasoby w danym miejscu. Komunikacja publiczna zapewnia w większości przypadków połączenia pomiędzy miejscowościami, jednak jej częstotliwość kursów drastycznie spada w dni wolne od pracy, co może znacząco utrudnić weekendowe zwiedzanie dla osób nie posiadających własnego środka lokomocji lub nie chcących zeń korzystać w czasie wolnym. Dodatkowo słabo rozwinięta jest sieć oznaczonych dróg rowerowych, co uniemożliwia zaproponowanie aktywnej alternatywy dla samochodowego zwiedzania. Sieć kolejowa, mimo sporej liczby połączeń, jest jednak ograniczona tylko do nielicznych miejscowości, przez które prowadzą eksploatowane szlaki.

Mocny związek regionu z historią i tradycjami Kaszub powoduje, że lokalna gastronomia oferuje (niestety tylko w pojedynczych miejscach), tradycyjne regionalne produkty. Baza hotelarska jest skromna, dwie najwyższe kategorie nie są reprezentowane. Obok jednego hotelu trzygwiazdkowego, znajdującego się w Chojnicach, powiat oferuje hotele dwu- i jednogwiazdkowe, głównie skoncentrowane na linii Chojnice-Charzykowy. Braki w tym zakresie częściowo uzupełnia relatywnie liczna sieć pensjonatów, schronisk, ośrodków wypoczynkowych, wystarczająca dla turystów preferujących agroturystykę i akceptujących nieskategoryzowane obiekty noclegowe.

Wszystkie obiekty wymienione jako główne cele turystyki kulturowej posiadają określone godziny dostępności lub też istnieje możliwość nawiązania kontaktu z ich administratorami. Przy każdym ośrodku gminnym funkcjonuje komórka wykonująca m.in. zadania związane z promocją turystyczną. Na poziomie samorządu powiatowego stworzono także spółkę Promocja Regionu Chojnickiego sp. z o.o., która ma za cel propagowanie

współpracy gmin i powiatu w promowaniu regionu. Strony internetowe tej spółki, samego powiatu, poszczególnych miast i gmin obejmują propozycje zwiedzania atrakcji turystycznych, pełniejszą ofertę proponuje jedna ze stron Promocji Regionu Chojnickiego (www.turystyka-chojnice.pl).

Postulaty:

Powiat, mimo znaczącego potencjału eventów kulturowych (20 pkt.), wciąż ma jeszcze duże możliwości rozwoju. Pomimo licznych miejsc o zachowanych śladach osadnictwa w przełomu er, pierwszych wieków naszej ery, czy okresu średniowiecza, nie są organizowane powiązane z nimi tematycznie eventy kulturowe, np. żywej historii. Prawdopodobnie istniałaby możliwość wykreowania przynajmniej jednego takiego eventu, który mógłby eksploatować wątek np. osadnictwa gockiego, być może stworzyć nawet rekonstrukcję osady z prezentacją życia codziennego sprzed naszej ery. Bogata historia regionu, szczególnie samych Chojnic oferuje przynajmniej kilka nowych pomysłów na eventy kulturowe, kilka już funkcjonuje. Pamiętając, że nadmiar niewielkich w skali i słabo promowanych imprez nie służy, rozwijanie tej oferty powinno się skupić na wypromowaniu jednego, maksymalnie paru eventów, jako produktu markowego mikroregionu.

W najbliższej perspektywie, działaniami które mogłyby poprawić ofertę dla turystów kulturowych są: wykreowanie spójnej, jednorodnej tematycznie oferty pobytowej, rozbudowa i profesjonalizacja programu jednego z eventów lub stworzenie od podstaw eventu tematycznego żywej historii i wypromowanie go jako rozpoznawalnego produktu turystycznego mikroregionu, co w jakimś już stopniu ma w powiecie miejsce. O ile jednak istnieje możliwość nabycia w biurze Promocji Regionalnej Chojnic kalendarza imprez, to już ich aktywna promocja dotyczy głównie osób zainteresowanych turystycznie, które wiedzą, gdzie takich informacji szukać. Dlatego jeden z postulatów dotyczy zwiększenia obecności informacji o wszelkich wydarzeniach kulturowych, co nieuchronnie wiąże się z większymi nakładami. W kontekście uzupełniania produktu markowego powinno nastąpić także zwiększenie skali promocji regionalnej kuchni kaszubskiej. Jako uzupełnienie propozycji pobytu turystyczno-kulturowego powinno się także wykorzystać istniejącą ofertę przyrodniczo-wypoczynkową, zważywszy na atrakcyjne oferty turystyki wypoczynkowej, wodnej. Być może odpowiednim krokiem byłoby także stworzenie szlaku obiektów sakralnych, jednak ze względu na ich różnorodność kłopot może sprawić ustalenie bardziej jednoznacznego profilu takiego systemu.

W długofalowej perspektywie powinno się zadbać o współpracę wszystkich jednostek odpowiedzialnych za turystykę w lokalnych samorządach z obiektami, gestorami usług hotelarskich i gastronomicznych i zbudowanie w jej ramach jak najlepszej oferty pakietowej dla turystów zorganizowanych (pakiety oferowane touroperatorom) oraz indywidualnych (proponowane np., w ramach interaktywnych formularzy zamówień). Powinno się także przeprowadzić szczegółowe badania w zakresie preferencji aktualnych i potencjalnych klientów oferty turystycznej, po czym na ile to możliwe, dostosować lokalną ofertę do ich wyników. W zakresie gastronomii powinno się podejmować działania wspierające tworzenie i promocję oferty tradycyjnej kuchni regionalnej przez te podmioty, które zapewniają jej autentyczność i wykażą chęć do jej włączenia w ofertę lokalną, na przykład zestawianą w formie pakietów. W powiecie powinno się podjąć działania zmierzające do powiązania atrakcji turystyki industrialnej z tymi typowymi dla turystyki regionalnej i etnicznej. Złożenie takiej oferty i jej prezentacja w miejscach wymiany ofert dla turystów zagranicznych, tu: przede wszystkim niemieckich, powinno stać się jednym z celów promocji turystyki powiatu.

4. Powiat chojnicki jako destynacja turystyki kulturowej

W powiecie chojnickim można stwierdzić znaczną koncentrację typowych walorów turystyki obiektów przemysłowych i technicznych (industrialnej) oraz muzealnej. Obok nich można

wskazać liczniejszą grupę zasobów potencjalnie atrakcyjnych dla turystyki religijnej i pielgrzymkowej, turystyki eventowej, kulturowo-przyrodniczej czy miejskiej. Badania potencjału powiatu wykazały także istnienie rozproszonych walorów ciekawych z punktu widzenia turystyki etnicznej oraz turystyki kulinarnej.

Turystyka muzealna. W powiecie funkcjonuje jedna znacząca placówka o charakterze muzealnym. Jest to Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach, wraz z jego ekspozycjami zewnętrznymi znajdującymi się w Odrach, a powiązanimi z znajdującymi się tak kręgami kamiennymi z początków naszej ery. Wypełniając jedną ze swoich misji, muzeum udostępnia obecnie wystawę o nazwie *Non multa, sed multum*, która dotyczy zbiorów nabytych w latach 2002-2012. Dwie inne wystawy dotyczą historii regionu. Pierwsza dotyczy historii miasta Chojnice od średniowiecza po II wojnę światową. Druga traktuje o miejscowości Charzykowy jako kolebce polskiego żeglarstwa śródlądowego. Oprócz wystaw tematycznych, turysta ma także możliwość zapoznania się ze zbiorami sztuki nowoczesnej czy kolekcją historyczno-regionalną, stylizowaną na skansen prezentujący wystrój domu mieszkalnego 2 ćwierci XX wieku. Muzeum to prowadzi działalność wydawniczą, co sprzyja popularyzacji jego zbiorów. Zajmuje ono jedną z historycznych bram, co sprzyja przyciąganiu do jego siedziby także turystów miejskich, zwiedzających miasto Chojnice.

Inną atrakcją dla turystów muzealnych są wystawy autorskie, także znajdujące się w pozostałościach średniowiecznych murów. Obok nich funkcjonują skanseny. Szczególnie jeden z nich, znajdujący się w Brusach-Jaglie, prowadzony przez ludowego artystę Józefa Chełmowskiego powinien przyciągać nie tylko turystów ukierunkowanych na kolekcje, ale także zainteresowanych dziedzictwem **regionu**, w tym jego sztuką, pamiątkami czy elementami życia codziennego Kaszubów. Wielką zaletą tego miejsca jest kontakt z samym gospodarzem, oraz fakt, że posługuję się on językiem kaszubskim, którego znajomość wyniósł z domu rodzinnego.

Turystyka industrialna skupia się na walorach zarówno architektury technicznej, jak i samej techniki. Flagowym obiektem w tej kategorii, jak i w ogóle w kontekście oferty całości powiatu chojnickiego, jest znajdujący się niedaleko miejscowości Fojutowo akwedukt, najdłuższy tego typu budynek (75 m.) w Polsce. Budowla ta, krzyżująca dwa ciekii wodne (Wielki Kanał Brdy i Czerską Strugę) powstała w latach 1845-1849. W miejscu skrzyżowania różnica poziomów cieków wynosi 11 metrów. Zbudowana na polecenie władz pruskich, miała ona za cel ułatwić pracę w splawie słomy miejscowym robotnikom, poprzez doprowadzenie wody z Brdy na Łąki Czerskie. Z kolei zabytkowa zaporę wodną, znajdująca się w miejscowości znanej jako Mylof (administracyjna Zaporę), to kolejna pozostałość po pruskim zaborze, a jednocześnie punkt początkowy Wielkiego Kanału Brdy. Te dwa obiekty mogą także stanowić cele turystyki etnicznej, szczególnie dla Niemców wywodzących się z tego regionu. W małej miejscowości Chocimski Młyn znajdują się pozostałości drewnianego tartaku, z kołem podsiębiernym oraz relikty zniszczonego, lecz nadal wyraźnego systemu przepustów i układnic. Zabytkowy, tradycyjny piec do wypiekania chleba znajduje się w północnej części powiatu chojnickiego, w miejscowości Widmo. Odbywają się tam w pierwszy weekend sierpnia Dni Chleba, lokalny event związany z tradycyjnym wypiekiem pieczywa. W miejscowości Czernica natomiast znajduje się historyczny zespół młyński z murowano-drewnianym młynem z 1903 roku, drewnianym domem młynarza oraz budynkami inwentarskimi z XIX wieku.

Turystyka religijna. Powiat chojnicki nie posiada miejsc kultu o znaczeniu krajowym. Mimo to turystyka religijna posiada kilka interesujących celów. Każdy z tych obiektów posiada cechy, które mogą być impulsem dla turysty motywowanego lub przynajmniej

zainteresowanego religijnie. Bazylika Mniejsza w Chojnicach, najstarszy budynek sakralny w mieście zbudowany w stylu nadwiślańskiego gotyku, to miejsce pochówku znanego malarza pomorskiego Hermana Hana. Nowy blask tej świątyni nadała jej renowacja przeprowadzona w I dziesięcioleciu XXI wieku. Chojnice posiadają również świątynie związane z osiadłymi kiedyś w mieście zakonami augustianów czy jezuitów. Obecny Konwikt (niestety niedostępny we wnętrzach z powodu znajdującej się w nim szkoły katolickiej), jest trzecim wniesionym na tym miejscu kościołem augustianów. Niestety jego cechy późnobarokowe zostały zatarte poprzez dostosowanie budynku do potrzeb szkolnych. Z kolei turysta zainteresowany dziejami jezuitów może zawitać do późnobarokowego kościoła pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Marii Panny wraz z budynkiem byłego kolegium jezuickiego, gdzie obecnie funkcjonuje Liceum Filomatów Chojnickich. Poza Chojnicami budynki sakralne związane z zakonami znajdują się jeszcze w miejscowości Orlik, gdzie swój klasztor mają siostry Franciszkanek. Na uwagę zasługują także kościoły w Leśnie (drewniany kościół z XVI wieku z zabytkowym wyposażeniem), Czersku (obiekt Pomorskiego Szlaku Cysterskiego), Brusach (największy kościół na Pomorzu) czy Ostrowitem (kościół powstały w 1402 roku, z wieloma zabytkowymi elementami wyposażenia, jak XVII-wieczny kielich mszalny). Niestety, możliwość stworzenia szlaku turystycznego o jednym, sprecyzowanym temacie jest przynajmniej trudna, a to ze względu na różnorodność wspomnianych obiektów i brak potencjalnego wątku łączącego je w jakąś spójną ofertę tematyczną.

Turystyka eventowa. Odbywające się cyklicznie eventy kulturowe są (może poza inscenizacją bitwy pod Krojantami) wciąż jeszcze promowane wyłącznie w skali mikroregionu, co ogranicza grono ich uczestników do jego mieszkańców a tym samym niweczy ich szanse na odegranie roli magnesów turystycznych. Największą popularnością cieszy się wspomniana inscenizacja bitwy odbywająca się co roku w pierwszy weekend września. Realizowana przez znaczną liczbę działających poza regionem grupy odtwórcze, przyciąga ona sporą liczbę turystów z całego regionu. Znaczącym mankamentem z punktu widzenia organizacji i kulturowo-turystycznego potencjału mikroregionu jest fakt, że w samym mikroregionie nie działają takie grupy, które mogłyby stać się gospodarzami widowiska i działać na rzecz dalszego rozwijania jego programu. Także ich wykorzystanie w celach promocyjnych z pewnością przysporzyło by imprezie nowych widzów, nawet umożliwiło wykreowanie innego eventu historycznego nawiązującego do dziejów mikroregionu. Ciekawą inicjatywą władz miasta w Chojnicach jest organizacja *Dni Chojnic*, czyli Jarmarku Świętojańskiego, podczas którego miasto odzyskuje na moment z powrotem swój dawny średniowieczny klimat. Podczas obchodów występują artyści nie tylko polscy, ale także z miast zaprzyjaźnionych oraz z Białorusi i Ukrainy. Liczni goście z całego kraju mają okazję przy okazji swojego pobytu uczestniczyć w kilku innych imprezach, jak Festiwalu Folkloru w Brusach czy Festiwalu Teatrów Ulicznych *Fiesta* w Chojnicach.

Szansę upatrywać należałoby w odtwórstwie historycznym, gdyby została stworzona prawnie działająca grupa odtwórcza. Podobnie jak Bitwa pod Krojantami na uwagę zasługują walki toczące w kwadrans przed powszechnie znanymi wydarzeniami rozpoczynającymi II wojnę światową w Westerplatte, czyli potyczka wojsk III Rzeszy z obrońcami miasta Chojnic na miejscowym dworcu, czy działalnością Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski” w lasach niedaleko Brus.

Turystyka kulturowo-przyrodnicza. W powiecie chojnickim jej walorami są głównie atrakcje położone na terenie Parku Narodowego Bory Tucholskie i Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Ich nazwy są dobrze rozpoznawalne i stanowią dobre punkty odniesienia podczas ustalania przez licznych turystów listy ich celów. Dodatkowo na promocję zasługuje fakt, że to w Borach Tucholskich znajduje się jeden z dwóch tylko w Polsce obszarów, gdzie

można znaleźć **trufle**. Mikroregion oferuje także liczne miejsca związane z środowiskiem wodnym: aktywny wypoczynek nad wodą może być uprawiany z wykorzystaniem tutejszych szlaków wodnych, na przykład przez spływ Wielkim Kanałem Brdy – przy czym turysta zapoznaje się z zabytkową infrastrukturą techniczną. To wszystko pozwala mu na zapoznanie się z całą paletą przyrodniczą znajdującą się w tej części Pomorza. Oprócz licznych pomników przyrody (jak 600 letni dąb „Bartek”) można tu znaleźć unikatowe rodzaje mchów zachowanych wśród kamiennych kręgów, zapewne właśnie dzięki wytwarzanej przez nie tajemniczej lokalnej aurze. Jako walor przyrodniczo-kulturowy miejsca te stanowią wręcz przykładowe atrakcje turystyki tego rodzaju.

Turystyka miejska. Ten rodzaj turystyki kulturowej skupia się, na samym mieście Chojnice, co z powodu jego wielkości i ograniczonych zasobów w naturalny sposób ogranicza jej potencjał. Istnieje tu możliwość rodzinnego zwiedzania miasta o typowej genezie średniowiecznej, z fortyfikacjami i typowymi elementami zabudowy czy późniejszymi budynkami reprezentującymi różne style budownictwa (jak neogotycki ratusz), a dodatkowym urozmaiceniem oferty jest miejskie muzeum, którego kolekcja eksponuje ważne tematy z dziejów miasta. W połączeniu z elementami innych rodzajów turystyki kulturowej miasto mogłoby poszerzyć swoją ofertę (np. pakietową) dla turystów zainteresowanych tą formą turystyki kulturowej. Może to nastąpić także przez odpowiednie oznakowanie obiektów i ich integrację w tematyczną trasę (lub kilka tras) turystyczną oraz aktywniejszą promocję.

Turystyka etniczna. Jej oferta może być kierowana przede wszystkim do osób o korzeniach kaszubskich, związana także z podróżami sentymentalnymi. Drugą grupą, wspomnianą już powyżej, są turyści niemieccy, dla których celem mogą być zwłaszcza zabytki architektury i techniki, które służą miejscowym mieszkańcom do dziś.

Turystyka kulinarna. Wykorzystywana aktualnie w sposób marginalny, jej oferta w postaci miejscowej kuchni, związanej z Kaszubami oraz tradycyjnymi potrawami z Borów Tucholskich skupia w sobie pokaźną część żywego **regionalnego** dziedzictwa kulturowego. Mimo swej prostoty dania te są smaczne i pożywne i - co ważne w globalizującym się świecie – ich powszechna obecność w tutejszych domach jest przejawem pielęgnowania miejscowych tradycji. Stworzenie we współpracy z sieciami restauracyjnymi jednolitej oferty regionalnej obejmującej m.in. takie potrawy jak musztardowa, okrasa z gęsi, ziemniaczana owocowa, maślaki zapiekane, kura w białym sosie itd. może doprowadzić się do pojawienia się nowego produktu markowego nie tylko powiatu, ale i całych Kaszub. Sam powiat jako część tego odrębnego kulturowo regionu z pewnością zyskałby na przyciągnięciu swoją ofertą turystów zainteresowanych nowymi (dla nich) smakami.

Jak wynika z powyższych opisów, różnorodne elementy niektórych grup funkcjonujących zasobów, w tym eventowych, kulinarnych, muzealnych i przyrodniczych można by zestawić także w ciekawą ofertę **kulturowej turystyki regionalnej**. Pakiet przygotowany z myślą o jej zwolennikach lub opracowany dla nich szlak kulturowy mógłby zyskać powiatowi dodatkowy atut.